

Jenever à la V.O.C.

ITE RUMKE

Tussen de jeneverstokerijen in Amsterdam en omgeving — zoals Weesp — en de Verenigde Oostindische Compagnie ontstond in de bloeitijd van Nederlands hegemonie op zee een sterke band, al was het alleen maar omdat het gedistilleerd de scheepjongens troost bood en ook in warme streken niet bedierf. De V.O.C. werd in 1798 ontbonden en Schiedam nam langzaam maar zeker de plaats van Weesp in waar het de jeneverstokerij betreft.

De laatste tijd mag de V.O.C. zich in een toenemende belangstelling verheugen en ook de Weesperborrel laat weer van zich horen. Een jaar nadat een replica van het V.O.C.-schip 'Amsterdam' in de hoofdstad werd verankerd, vond een journalist in het gemeente-archief van Weesp een authentiek achttiende eeuwse jeneverrecept. Een groep Weespers stapte vervolgens naar de firma Dirkzwager in Schiedam met het verzoek op dit recept een jenever te stoken. Helemaal precies lukte dat natuurlijk niet — smaken veranderen in de loop der tijden, evenals wettelijke voorschriften, terwijl sommige ingrediënten domweg niet meer te achterhalen zijn. Maar sinds augustus verleden jaar is er dan toch een Weesperkruik V.O.C.-jenever op de markt. Een donkerbruine stenen kruik van 0,7 liter, die genummerd wordt geleverd met kurk en capsule.

Vanaf deze week zal er op de flessen nog een etiketje prijken, van het projectbureau C.H.T. in Amsterdam. C.H.T. betekent cultuurhistorisch toerisme, een opkomende tak van het toerisme die poogt het in het Nederlandse erfgoed (geschiedenis en cultuur) geïnteresseerde publiek, ook buitenlanders, het huis uit te krijgen en de musea en nabijgelegen horeca en winkelgebieden in. Op het bewuste etiketje wordt een vanaf 1996 'bewust gestuurde rage' aangekondigd: de herleving van het V.O.C.-verhaal in Texel, Enkhuizen, Hoorn, Amsterdam, Delft, Rotterdam, Middelburg en Vlissingen. Plaatsen waar de V.O.C. haar sporen heeft achtergelaten en waar musea en open monumenten zijn die een constante en grote toevloed van bezoekers goed kunnen gebruiken.

Weesper Jeneverkruik uit de VOC-tijd

Drs. G. Schreuder is de instigator van het V.O.C.-project. Twee jaar geleden werd hij door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Economische Zaken benaderd met de vraag te onderzoeken of en hoe het cultuurhistorisch toerisme in Nederland van de grond zou kunnen komen. 'Leven tussen het water' diende zich als één thema aan, en de geschiedenis van de V.O.C. als het tweede. Een enquête wees uit dat de dagjestoerist graag goed gedocumenteerde stadswandelingen maakt, en directies van musea en monumenten bleken enthousiast voor de mogelijkheid om zonder peperdure megatentoonstellingen het door hun beheerde erfgoed — waaronder dat van de V.O.C. — onder de aandacht van het publiek te brengen. Schreuder verbond het een met het ander, knoopte er nog een onderwijsprogramma aan vast, en zo zijn er inmiddels acht stadswandelingen in de maak, die — op straat en in het

museum — langs al het moois en bezienswaardigs voeren dat de heren van de V.O.C. hebben nagelaten. Men kan kiezen voor een enkele wandeling, maar alle acht stadswandelingen samen maken het verhaal van de V.O.C. compleet.

„We zijn nu halverwege met de voorbereidingen”, zegt Schreuder. Dat de betrokken 'erfgoedbeheerders' in dit project samenwerken, noemt hij uniek, al zijn er natuurlijk nog tal van coördinatieproblemen. Op 27 april is er in Middelburg een derde landelijk V.O.C.-beraad waaraan kopstukken uit de ANWB, de overheid en de museumwereld deelnemen en waarin alle nog bestaande knelpunten aan de orde zullen komen.

Deelname van het bedrijfsleven, zoals nu van de Weesperborrel, juicht Schreuder toe. „Heerlijk commercieel”, zegt hij. „En toch historisch verantwoord.” Want zoveel is duidelijk: het project heeft alleen kans van slagen als dat laatste het geval is.

VOC-jenever in een moderne Weesper kruik

De Weesper Borrel v.o.f., Grootte Plein 2, 1381 BE Weesp. Inl 02940-16247 (tevens fax). Projectbureau C.H.T., Stravinskylaan 519, 1077 XX Amsterdam.

BRABANTS DAGBLAD — ZATERDAG 8 APRIL 1995

Portflessen van de zeebodem

• Voor verzamelaars van antiek glaswerk zijn deze flessen port bijzondere stukjes, want de inhoud is jaren ongeschonden gebleven.

ANTIETRUBRIEK

Door Lia van Nuys

Op 5 maart 1817 liep de Engelse driemaster Diana op een rots in de Straat van Malakka. Drie bemanningsleden, onder wie de kapitein, gingen met de koopvaarders ten onder. En met de lading, die behalve elf ton porselein ook kleurstof, zijde, medicinale planten en enige honderden flessen port omvatte.

Dit betrekkelijk gering aantal betekent dat de wijn waarschijnlijk niet was bestemd voor de officiële handel van de Engelse East India Company, zoals de rest van de vracht. Eigen gebruik van de officieren of een officieuze bijverdienste van een bemanningslid ligt meer voor de hand. Dat doel is echter niet bereikt, want de flessen hebben 178 jaar gerust op de bodem van de zee.

Tot hun lot in een stroomversnelling kwam: na de ontdekking van het wrak, eind 1993, gingen slechts vijftien maanden voorbij, voordat de lading werd geveild bij Christies Amsterdam. Nu, een paar weken later, is de weerslag daarvan al zichtbaar in de antiekhandel. Op de antiekbeurs in Breda is niet alleen een gedeelte van het porselein te zien en te koop, maar

ook een klein aantal portflessen, waaronder de exemplaren op de foto. Voor verzamelaars van antiek glaswerk zijn dit drie bijzondere stukjes, want ook de inhoud is al die jaren ongeschonden gebleven.

Waarschijnlijk smaakt de port nog goed. Port kan veel hebben, qua leeftijd. Vintage port, bijvoorbeeld, uit druiven van één voortreffelijk jaar zou eigenlijk pas na een rijping op fles van tien tot twintig jaar moeten worden gedronken. Welke kwaliteit in de flessen van de Diana huist wordt echter pas duidelijk na opening, want van etiketten of opschriften is elk spoor verdwenen.

Alle kans dat de toekomstige eigenaar zijn nieuwsgierigheid weet te bedwingen, want volle antieke flessen zijn zeer zeldzaam. Natuurlijk is dan ook de waarde hoger, maar verhoudingsgewijs niet eens zoveel. De flessen op de foto kosten driehonderdvijftig à vierhonderd gulden en als ze onverhoopt toch worden leeggedronken blijft er nog altijd antiek glaswerk over met een prachtig iriserend patina. Verzamelaars van het genre betalen voor flessen uit de zeventiende eeuw bijvoorbeeld prijzen tussen tweehonderdvijftig en vierhonderdvijftig gulden en dan zijn ze leeg.

Deze flessen uit het begin van de negentiende eeuw zijn niet alleen interessant om de fraaie verwerking van het glas, maar ook omdat hun geschiedenis bekend is. Een stukje antiek is extra aantrekkelijk als er een boeiend verhaal bij kan worden verteld. En in dit geval kan dat zeker.

Met de berging van de 'Diana' is een schat aan informatie boven water gekomen, die samen met de nog in Maleisië en Engeland bekende gegevens het gedetailleerde levensverhaal van het schip vertelt en van de dramatische ondergang. Het was een Country-schip, wat wil zeggen dat het vergunning had voor handelsvaart tussen het door de East Company bestuurde India en Kanton.

Dergelijke schepen voeren eenmaal per jaar heen en weer, met katoen en opium van Calcutta of Madras naar Kanton en met uiteenlopende 'Chinese waren' in tegenovergestelde richting.

Voor de illegale opiumhandel was zeer lucratief en leverde de Country-schepen enorme winsten op. Na de Napoleontische oorlogen bloeide de handel als nooit tevoren en de markt naar oosterse artikelen groeide gestaag. Het verlies van de 'Diana' met haar jaarlijkse zen-

ding Chinese waren leverde op die markt een schaarste op die voelbaar was tot het volgende seizoen.

Het grootste deel van de lading bestond uit porselein en dat was dan ook de grote trekpleister op de veiling van Christies, waar alleen al aan onbeschadigde stukken vierentwintig duizend voorwerpen onder de hamer kwamen. Voornamelijk serviesgoed, maar ook veel grappig speelgoed in de vorm van porseleinen diertjes.

Deze toevloed van 'vers' porselein in de antiekhandel is onder andere te danken aan de toewijding waarmee Dorian Ball, de berger, zijn werk heeft gedaan in opdracht van de Maleisische regering. Na drie jaar naarstig zoeken wist hij het wrak te localiseren, terwijl hij en zijn collega's en passant nog elf andere wrakken vonden rond Malakka. Van de lotgevallen van de bergers en hun schatten van de zeebodem heeft Dorian Ball verslag gedaan in het boek 'The Diana Adventure' dat kan worden besteld bij alle kantoren van Christies's.